

Baigus šio tilto liekanų inventorizaciją, buvo žvalgytas dugnas aplink ežero salas. Rasta atsitiktinių radinių – keramikos šukių. Šių žvalgymų metu aptikta ir trečiojo tilto, jungusio Trakų miestą su Karaimų sala, liekanų. Poliai yra išsidėstę lygiagrečiai su esamu betoniniu tiltu, keli metrai į ŠV nuo jo. Juos tyrinėti ir inventorizuoti planuojama 1998 m.

1997 m. tyrinėjimų metu tiksliai nustatyta, kaip viduramžiais buvo patenkama į Salos pilį ir Bažnytėlės salą (kur greičiausiai būta vienalaikio statinio).

Zenonas Baubonis

Underwater archeological survey in lake Galvė, Trakai

The 1997 survey in Trakai covered the bed of lake Galvė. The findings included structural remains of two bridges connecting the town of Trakai and Pilies and Bažnytėlė islands the formation of which goes back to the Middle Ages. In addition, there were observed scanty artifacts of the period.

Albinas Kuncevičius

Senujų Trakų piliavietės tyrinėjimai 1996 ir 1997 metais

VU Archeologijos katedra nuo 1994 m. (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 160–163) tyrinėja Senujų Trakų piliavietę, kuri yra to paties pavadinimo gyvenvietėje, apie 4 km į PR nuo dabartinio Trakų miesto. Tyrinėjimų tikslas – nustatyti buvusios XIV a. mūrinės pilies raidą, ištirti senovės gyvenvietės liekanas.

Lietuvos metraščio legendinėje dalyje Senujų Trakų pilies statyba siejama su Gedimino pastatyta mūrine pilimi, kurioje vėliau gyveno Kęstutis, kur gimė ir užaugo Vytautas. Rašytiniai šaltiniai nemini nei tikslios pilies pastatymo, nei sunaikinimo datos. Manoma, kad pilis buvo apleista arba sugriauta maždaug XIV a. trečiajame ketvirtyje, pastaciūs Pusiasalio pilį Naujuosiuose Trakuose. Vėlesnė Senujų Trakų piliavietės raida susijusi su 1405 m. įkurtu benediktinų vienuolynu ir bažnyčia.

Pirmaisiais tyrinėjimų metais piliavietės V, P ir R aikštelės pakraštyje, apie 0,5–1 m gilyje, buvo rasta gynybinės sienos liekanų. Siena buvusi mūrinė, kiautinės konstrukcijos, apie 2 m storio. 1996 m. tęsti tyrinėjimai piliavietės Š, ŠR dalyje (į R nuo dabartinio įvažiavimo ir ten esančio medinio pastato). Šioje vietoje ištirtas 40 m² plotas (ilgis P–Š kryptimi 10 m, plotis R–V kryptimi 4 m). Mūro siena aptikta apie 1,5 m gilyje (H_{abs} 157,2). Jos storis apie 2,1 m, mūras kiautinės konstrukcijos. Sienos vidinė pusė sumūryta vien iš plytų (jų dydžiai 30–33x15–16x9–8 cm), dedant jas baltiškuoju būdu (dvi ilgos, viena trumpa). Išorinėje pusėje – gana stambūs, neaptašyti lauko akmenys (dydžiai apie 0,5x0,5x0,3 m). Sienos vidus užpildytas gerokai smulkesniais akmenimis, sumaišytais su plytgaliais, ir apipildtas storu skiedinio sluoksniu. Šios sienos mūro konstrukcija kiek skiriasi nuo anksčiau ištirtų sienų kituose piliavietės pakraščiuose, kur plytų kiautas buvo iš išorės. Galbūt siena prie įvažiavimo vartų iš išorės buvo apjuosta akmenų kiautu, norint ją dar labiau sutvirtinti. Nei sienos vidinėje, nei išorinėje pusėje nepavyko pastebėti pamatų griovio pėdsakų – jų nematyti supiltinio biraus žvyro sluoksnyje. Mūro sienos apačia yra maždaug H_{abs} 155,0 m gilyje. Šie ir ankstesni tyrinėjimai kituose piliavietės pakraščiuose, P (dabartinės lėntpjūvės pastato link) ar Š (prie vartelių į šventorių ir slenkančiuose piliavietės šlaituose) matomi mūro likučiai rodo, kad gynybinė siena juosė visą Senųjų Trakų piliavietę. Tikslesnį šių sienų vaizdą ar spėjamas bokštų vietas gali atskleisti tik didesnės apimties tyrinėjimai.

1996 m., norint patikslinti buvusios pilies planą ir pabandyti preliminariai nustatyti kultūrinio sluoksnio intensyvumą, Senųjų Trakų piliavietėje Lietuvos geologijos tarnybos darbuotojai V. Nasedkin ir J. Jacyna atliko geofizinius tyrimus. Detaliau žvalgyta tik piliavietės PV dalis, bet rezultatus dar teks tikslinti po būsimų archeologinių tyrinėjimų.

1997 m. tirta piliavietės Š dalis, į P nuo dabartinio įvažiavimo ir į PR nuo šventoriaus tvoros. Ši vieta pasirinkta norint nustatyti, ar išliko buvusios pilies kultūrinis sluoksnis aikštelės centre, toje vietoje, kur XIX a. rašytiniai šaltiniai mini senuosius pilies (?) pastatus. Be to, 1899 m. fononuotraukoje, kuri užfiksavo dabartinės bažnyčios statybą, matyti, kad statybos metu netoli nuo tyrinėto ploto buvo iškastas griovys ir išardyti ten buvę mūrai.

Ištirtas 75 m² plotas (ilgis P–Š kryptimi 15 m, plotis R–V kryptimi 5 m). Kultūrinio sluoksnio storis šioje dalyje apie 2–2,5 m. Surastas beveik 1 m storio benediktinų vienuolyno laikotarpio kultūrinis sluoksnis, iš jo paminėtina XVI a. antrąja puse–XVII a. pradžia datuotos krosnies mūrinis padas ir keliolika plokštinių bei dubeninių koklių, taip pat XIV a. pilies laikotarpio sluoksnis – spėjamo griovio, kuris galėjo dalyti pilies kiemą R–V kryptimi, Š šlaitas, gausi keramikos kolekcija, pora žiedų, apyrankė, 12 peilių, 2 raktai, 4 lanko ir 83 arbaletų strėlės. Šie duomenys leidžia spėti, kad pilis buvo gana staigiai sunaikinta ir apleista (itin ryškus degusių sluoksnis ir prie gynybinių sienų, ir griovio šlaite), o bent jau piliavietės Š dalyje, šalia dabartinės bažnyčios ir šventoriaus, galėjo stovėti pilies gyvenamieji pastatai.

1996 m. toliau tyrinėta senovės gyvenvietė, esanti į P nuo piliavietės. Ištirtas 80 m² plotas. Šie tyrinėjimai pratęstė anksčiau tirtą plotą į P ir R. Kultūrinis sluoksnis senovės gyvenvietėje tesiekia apie 0,3–0,4 m, jame nematyti buvusių pastatų vietų, bet gana gausu XIV a. datuotos keramikos (vyrauja redukciniėje aplinkoje išdegtų puodų šukės, kurių paviršius ties peteliais puoštas lygiagrečiomis linijomis arba bangele), pasitaikė metalo dirbinių (lanko ir arbaletų strėlių, peilių, galąstuvų, cilindrinė spyna, nedidelis žvejybos kabliukas).

Žvalgyta ir buvusių Parapijos kapinių teritorija, esanti į Š nuo dabartinio įvažiavimo į piliavietę, miestelio ambulatorijos ir sodybos teritorijoje. Šioje vietoje ištirtas 10 m² plotas, rastas XVI–XVIII a. kapas bei medinės bažnyčios, statytos apie 1780 m. ir sugriautos 1905 m., pamatai.

Senųjų Trakų ekspedicijoje lankėsi Torūnės universiteto archeologai, vadovaujami prof. J. Kola, kurie jau kelintas sezonas vykdo povandeninius archeologinius tyrinėjimus Platelių ežere. Lenkijos archeologai 1996 m. taip pat atliko archeologinius povandeninius žvalgymus Trakuose, Galvės ežere. Galvės ežero vanduo neskaidrus, gylis prie Pusiasalio pilies prieigų siekia apie 4–6 m, ežero dugne bent apie 1 m storio dumblo sluoksnis. Šioje vietoje, apie 10 m atstumu nuo Pusiasalio pilies Bažnytėlės salos link, surasti du gerai išlikę puodyniniai kokliai, datuotini XIV a. pabaiga–XV a., juodosios keramikos ašotis. Spėjamo medinio tilto (nuo Pusiasalio pilies

Salos pilies link) liekanų storame dumblo sluoksnyje nepastebėta. Tiltu medinių polių, kurių skersmuo iki 0,4 m, aptikta tarp Bažnytelės ir Karaimų salų. Jie yra apie 3 m gylyje, o buvusio tilto plotis siekė apie 4 m. Taip pat žvalgyta senojo tilto vieta prie Salos pilies. Jis buvo į R nuo dabartinio, o jo mediniai poliai tebėra išlikę maždaug 4 m gylyje. 1997 m. pradėti šio tilto povandeniniai archeologiniai tyrinėjimai, kuriems vadovauja Z. Baubonis.

Albinas Kuncevičius

Excavations on the castle site in Senieji Trakai, 1996–1997

Since 1994 the VU has been conducting research on the castle site in Senieji Trakai. The site is situated in the township of Senieji Trakai, about 4 km south-east to the nowadays town of Trakai. In 1996 research was continued in the north and north-eastern parts of the site (east to the present drive in and a nearby wooden building). An area of 40 m² was examined; the findings included a 2,1 m thick brickwork wall of a shell-like construction that, according to earlier research, used to surround the castle of Senieji Trakai. In 1997 excavations were carried out in the northern part of the site, south to the present drive in and south-east to the churchyard wall. The team studied an area of 75 m². Among the findings there was a up to 1 m thick habitation zone from the Benedictine monastery, a brickwork hearth ascribed to late 16th-early 17th centuries as well as dozens of flat tiles and earthenware vessels. In addition, there was noted a 14th century habitation zone from the northern slope of a supposed ditch, that crossed the castle's courtyard in the east-west direction. The excavation results indicate a rather sudden destroyal of the castle and supposed dwelling sites in the northern part of the territory, i. e. next to the nowadays church and the churchyard. In 1996 excavations were continued in the ancient settlement situated south to the castle. An area of 80 m² was studied with pottery and metal artifacts from the 14th century registered. Moreover, an investigation was conducted in the territory of the parish cemetery, i. e. north to the present-day drive in, in the area of the ambulatorium and a farmstead. In the researched area of 10 m² the team registered a 16th–18th century grave as well as the foundations of a wooden church built in 1780 and destroyed in 1905. In 1996 the archeologists from Toruń University under supervision of prof. J. Kola conducted an underwater survey in lake Galvė, Trakai. The work produced 1 well preserved earthenware vessel dating to late 14th–15th centuries as well as a black earthenware jug. The archeologists observed several wood-blocks from the then bridge, too. Since 1997 a new research on the bridge has been carried out by a group of archeologists under supervision of Z. Baubonis.